

สรุป ปัญหา และข้อเสนอแนะ

8.1 สรุป

ผลการศึกษารูป ได้ดังนี้

1) การท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทยจะก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจในด้านการทวีรายได้ สูงกว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ส่วนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวไทยจะก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจในด้านการทวีรายได้ ต่ำกว่าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

ผลต่อการเพิ่มรายได้ประชาชาติหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศนั้นพบว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทยภายในประเทศ 1 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2535 จะก่อให้เกิดรายได้โดยตรง 0.365 ล้านบาท และรายได้โดยอ้อม 1.421 ล้านบาท ดังนั้นก่อให้เกิดรายได้ทั้งหมดประมาณ 1.786 ล้านบาท และก่อให้เกิดการทวีรายได้ประมาณ 1.42 โดยก่อให้เกิดการทวีรายได้สูงสุดในสาขาอโลหะ (2.19) (ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวด้านการซื้อสินค้าและของที่ระลึก) รองลงมาคือสาขาการบริการ (2.03) และสาขาสิ่งทอ (1.89)

ส่วนการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศภายในประเทศ 1 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2535 จะก่อให้เกิดรายได้โดยตรง 0.329 ล้านบาท และรายได้โดยอ้อม 1.402 ล้านบาท ดังนั้นก่อให้เกิดรายได้ทั้งหมดประมาณ 1.731 ล้านบาท และก่อให้เกิดการทวีรายได้ประมาณ 1.40 โดยก่อให้เกิดการทวีรายได้สูงสุดในสาขาการบริการ (3.43) (ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวด้านการซื้ออาหาร และเครื่องดื่ม) รองลงมาคือสาขาอุตสาหกรรมอาหาร (2.36) และสาขาผลิตภัณฑ์โลหะ (1.69)

การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ 1 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2535 จะก่อให้เกิดรายได้โดยตรง 0.263 ล้านบาท และรายได้โดยอ้อม 1.294 ล้านบาท ดังนั้นก่อให้เกิดรายได้ทั้งหมด 1.557 ล้านบาท และก่อให้เกิดการทวีรายได้ประมาณ 1.29 โดยก่อให้เกิดการทวีรายได้สูงสุดในสาขาอโลหะ (2.29) รองลงมาคือสาขาสิ่งทอ (1.91) และสาขาการบริการ (1.88)

ส่วนการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในจังหวัดเชียงใหม่ 1 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2535 จะก่อให้เกิดรายได้โดยตรง 0.293 ล้านบาท และรายได้โดยอ้อม 1.331 ล้านบาท ดังนั้นก่อให้เกิดรายได้ทั้งหมด 1.624 ล้านบาท และก่อให้เกิดการทวีรายได้ประมาณ 1.33 โดยก่อให้เกิดการทวีรายได้สูงสุดในสาขากิจกรรม (2.06) รองลงมาคือสาขาอุตสาหกรรม-อาหาร (1.77) และสาขาส่งออก (1.54)

2) การท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทยจะก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจในด้านการจ้างงาน สูงกว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในปีเดียวกัน ส่วนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ก็ให้ผลเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาผลทางด้านการจ้างงานภายในประเทศปี พ.ศ. 2535 พบว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทยประมาณ 25,983.16 บาท จะก่อให้เกิดการจ้างงาน 1 คน และการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศประมาณ 27,016.28 บาท ถึงจะก่อให้เกิดการจ้างงาน 1 คน ซึ่งในปี พ.ศ. 2535 การท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทยก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งหมดประมาณ 6,020,281 คน ส่วนการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งหมด 3,159,923 คน

เมื่อพิจารณาผลทางด้านการจ้างงานในจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2535 พบว่าการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทยประมาณ 1,178,994.10 บาท จะก่อให้เกิดการจ้างงาน 1 คน และการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 1,260,870.60 บาท ถึงจะก่อให้เกิดการจ้างงาน 1 คน ซึ่งในปี พ.ศ. 2535 การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวไทยจะก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งหมดประมาณ 4,643 คน ส่วนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งหมดประมาณ 2,033 คน

8.2 ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา

การศึกษานี้มีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. การที่การศึกษานี้ใช้โมเดลปัจจัย-ผลผลิตพื้นฐาน (basic input-output model) คือ $X = (I-A)^{-1} \cdot \text{final demand}$ หาผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านรายได้และการจ้างงาน ที่เกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศและไทย ในระดับประเทศ

และจังหวัดเชียงใหม่ เห็นได้ชัดว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่คำนวณออกมาได้ ทั้งค่าตัวทวีรายได้ และการจ้างงานมีค่าเกินความเป็นจริง (overestimated) ทั้งนี้เพราะการใช้ตาราง $(I-A)^{-1}$ ที่คิดในราคาผู้ซื้อ (purchaser's price) นั้น A ที่ใช้หา $(I-A)^{-1}$ ไม่ได้แยก ปัจจัยการผลิตที่ผลิตในประเทศ (domestic produced input) ออกจากปัจจัยการผลิตนำเข้า (competitive imported input)

2. การใช้ตาราง $(I-A)^{-1}$ ในราคาผู้ซื้อหาผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศ และจังหวัดเชียงใหม่จากค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว นอกจากมีปัญหา overestimated ค่าของผลกระทบแล้ว การใช้ $(I-A)^{-1}$ หาค่าผลกระทบกับจังหวัดเชียงใหม่ แสดงว่ามีการสมมติให้โครงสร้างการผลิต (production structure) ของเชียงใหม่เหมือนกับโครงสร้างการผลิตของประเทศ ซึ่งในความเป็นจริงไม่เป็นเช่นนั้น

อย่างไรก็ดี การศึกษานี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจของค่าใช้จ่ายจากการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องวัด คือ $(I-A)^{-1}$ อย่างเดียวกัน

3. ตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตของประเทศ ไม่ได้แบ่งสาขาการท่องเที่ยวเป็นสาขาเอกเทศเช่นสาขาการผลิตอื่น ๆ ดังนั้น การหาผลกระทบจึงต้องประมาณสัดส่วนของค่าใช้จ่ายของการท่องเที่ยวให้กับสาขาการผลิตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว แนนอนการประมาณค่าย่อมไม่แม่นยำถูกต้อง (accurate) เท่ากับเมื่อมีสาขาการท่องเที่ยวเป็นสาขาหนึ่งที่แสดงธุรกรรมการซื้อขายกับสาขาอื่น ๆ ในตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต

4. เห็นได้ชัดว่าการศึกษานี้มีข้อบกพร่องดังระบุในข้อ 1, 2 และ 3 ข้างบน ข้อบกพร่องนี้ทำให้การคำนวณหาค่าผลกระทบด้านการทวีรายได้ และการจ้างงาน ทุกค่าล้วน overestimated ด้วยทั้งหมด ดังนั้น จึงไม่เหมาะสมที่จะใช้ค่าของผลกระทบดังกล่าว ในรูปของ absolute values อย่างไรก็ตาม ค่าต่าง ๆ เหล่านี้ยังพอจะมีประโยชน์เมื่อใช้ในรูปของ relative values (ตัวอย่าง เช่น สามารถเปรียบเทียบผลกระทบต่อ sector ใด sector หนึ่งมากกว่า sector อื่น)

8.3 ข้อเสนอแนะ

8.3.1 ในเชิงนโยบาย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรให้ความสนใจการส่งเสริมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยให้มากขึ้น ควบคู่ไปกับการส่งเสริมนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

ในอดีตที่ผ่านมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศมากกว่าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย ซึ่งจะได้จากนโยบายหรือเป้าหมายต่าง ๆ ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตั้งไว้ รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุน ล้วนแต่ให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศมากกว่านักท่องเที่ยวไทย ทั้งนี้เนื่องจากการหาผลกระทบทางเศรษฐกิจ จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะกระทำได้ง่ายกว่าและไม่สิ้นเปลืองงบประมาณมาก เพราะข้อมูลต่าง ๆ ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีอยู่ในปัจจุบัน มักเป็นข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศมากกว่าข้อมูลของนักท่องเที่ยวไทย ทั้งนี้เนื่องจากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวไทยนั้นต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองงบประมาณมาก

จากการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวไทย จะก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจในแง่การทวีรายได้และการจ้างงาน สูงกว่าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (จากงานศึกษาของวุฒิแพน (2528) จะเห็นความแตกต่างไม่ชัดเจนนักในเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจ ระหว่างนักท่องเที่ยวไทย และนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทย และนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่วุฒิแพนนำมาศึกษาเป็นข้อมูลคนละปีกัน) ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าถ้าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหันมาส่งเสริมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ น่าจะเป็นการดี ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันโอกาสที่ตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยจะขยายตัวยังมีอีกมาก จากงานศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่มาจากกลุ่มผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำถึงปานกลาง ส่วนนักท่องเที่ยวไทยที่มีระดับรายได้สูงนั้นยังมีแนวโน้มที่จะไปท่องเที่ยวต่างประเทศมากกว่าท่องเที่ยวภายในประเทศ ถ้าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสามารถขยายตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยในกลุ่มนี้ได้ คิดว่าจะก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจในด้านการทวีรายได้

และการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นอีก นอกจากนี้ตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ยังถูกกระทบกระเทือนจากปัจจัยอื่น ๆ ได้มากด้วย เช่น เหตุการณ์ทางการเมือง ภาวะทางเศรษฐกิจ ขวาลือต่าง ๆ ราคาตัวเครื่องบิน เป็นต้น อีกทั้งประเทศไทยยังมีคู่แข่งทางการท่องเที่ยว เช่น ประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เป็นต้น ซึ่งประเทศเหล่านี้ล้วนแต่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวคล้ายคลึงกับประเทศไทย ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีผลให้การขยายตลาดของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศภายในประเทศไทยนั้นเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น ฉะนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรหันมาสนใจ และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยให้มากขึ้น โดยหันมาส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวไทยให้มากขึ้น เช่น การศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวไทยที่มีระดับรายได้สูงยังไม่ค่อยนิยมการท่องเที่ยวภายในประเทศเท่าที่ควร การสำรวจการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทยภายในประเทศในลักษณะเดียวกับการสำรวจการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

8.3.2 ในเรื่องวิธีการศึกษา

(1) การศึกษาเพื่อหาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากค่าใช้จ่ายของการท่องเที่ยว ให้ได้ค่าผลกระทบที่ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น ผู้ศึกษาควรใช้ตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต ในราคาผู้ผลิต (producers' price) คือใช้โมเดล

$$X = (I - A^d)^{-1} f$$

ซึ่ง A^d ที่ใช้หาค่า $(I - A^d)^{-1}$ ได้หัก competitive import input, trade margin และ transport cost ออกไปแล้ว ดังนั้น $(I - A^d)^{-1}$ จะสะท้อนผลกระทบต่อ domestic economy จริง

(2) เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันสามารถทำได้ติดตามผลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ไม่สมบูรณ์ คือยังขาดรายละเอียดในแต่ละหมวดของการใช้จ่าย ทำให้การติดตามผลทางเศรษฐกิจ ต้องกระทำไปโดยอาศัยข้อสมมติในการจัดสรรค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไปตามสาขาการผลิตต่าง ๆ ดังนั้นงานศึกษาต่อไปถ้าผู้ศึกษาต้องการได้ผลที่ถูกต้องที่สุด ควรทำการสำรวจการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ที่มีรายละเอียดที่สุดคล้อยกับการแบ่งประเภทของกิจกรรมในตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต แต่การสำรวจแบบนี้ต้องสิ้นเปลืองทั้งเวลา กำลังคนและงบประมาณ